

HUMANITARNI CENTAR ZA
INTEGRACIJU I TOLERANCIJU

2020

UTICAJ MEDIJA U REPUBLICI SRBIJI NA
POVEĆANJE KSENOFOBIIJE PREMA
IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA

UNHCR
The UN Refugee Agency

UTICAJ MEDIJA U REPUBLICI SRBIJI NA POVEĆANJE KSENOFOBIJE PREMA IZBEGLICAMA I MIGRANTIMA

Istraživanje kao i štampanje ove publikacije omogućio je VISOKI
KOMESARIJAT UJEDINJENIH NACIJA ZA IZBEGLICE (UNHCR)
Predstavništvo u Beogradu.

Stavovi koji su izneti u ovoj publikaciji su isključivo stavovi autora te ne odražavaju nužno i
stavove UNHCR-a.

Izdavač:

Humanitarni centar za integraciju i toleranciju

Vojvođanskih brigada 17, Novi Sad

office@hčit.rs

Za izdavača:

Ratko Bubalo

Urednik:

Ratko Bubalo

Autori:

Vanja Buha

Maja Lainović

Dizajn:

Nikola Opačić

Štampa:

Red Copy, Novi Sad

Tiraž: 100

Novi Sad, 2020.

SADRŽAJ

I UVOD.....	1
II EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA	3
III UTICAJ MEDIJA U REPUBLICI SRBIJI	7
„Migranti dobijaju kuće od države, ostaće u Srbiji!“	10
„Poštanska štedionica migrantima podelila Poklon platne kartice!“	11
„Migranti povećavaju broj krivičnih dela!“	12
„Tamo nije rat, to su ekonomski migranti!“	14
<i>Kako povezati glasine o njihovoj skupoj garderobi i telefonima sa elementima definicije ekonomskog migranta?</i>	15
IV ANKETA – Koliko mediji utiču na Vaše mišljenje o izbeglicama/migrantima?	18
V „STOP NASELJAVANJU MIGRANATA“	22
VI ZAKLJUČAK.....	29
VII LITERATURA.....	31

I UVOD

Glavnu ulogu u pružanju i širenju informacija imaju mediji. Države imaju obavezu da ne sprečavaju protok informacija, neophodnih za slobodan javni diskurs o pitanjima od javnog značaja, jer, ukoliko bi došlo do takvih ograničenja, mediji ne bi bili u mogućnosti da vrše svoju ulogu „javnih čuvara“.¹ Takva uloga nalaže medijima da postave jasnu granicu između prava na izveštavanje o rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu ili drugim oblicima netolerancije, koje je u potpunosti zaštićeno članom 10. stavom 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima, i širenja ili podsticanja rasne mržnje, predrasuda, ksenofobije i ostalih oblika diskriminacije ili mržnje zasnovane na netoleranciji.²

Razlikovanje između činjenica koje se prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja sastavni su deo profesionalne i etičke norme i obaveze novinara i urednika. S obzirom na temu ovog teksta, važno je naglasiti da je jedan od osnovnih problema izveštavanja naših medija u tome što ne prave distinkciju između pojmova, i što kategorije izbeglica, migranata i tražilaca azila stavljaju u isti kontekst.³

¹ Priručnik o sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, Član 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pravo na slobodu izražavanja, str. 8

² Izraz „govor mržnje“ podrazumeva sve oblike izražavanja koji šire, raspiruju, podstiču ili pravdaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući tu i netoleranciju izraženu u formi agresivnog nacionalizma i etnocentrizma, diskriminacije i neprijateljstva prema manjinama, migrantima i ljudima imigrantskog porekla.

Preporuka Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“ (Preporuka br. R (97) 20, usvojio Komitet ministara 30. oktobra 1997. na 607. sastanku zamenika ministara)

³ Prema **Konvenciji o statusu izbeglica** iz 1951. godine, *izbeglica* je lice koje se, opravdano se bojeći da će biti progonjeno zbog svoje rase, vere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili svojih političkih mišljenja, nađe izvan zemlje čije državljanstvo ima i koje ne želi ili, zbog toga straha, neće da traži zaštitu te zemlje; ili koje, ako nema državljanstvo a nalazi se izvan zemlje u kojoj je imalo svoje stalno mesto boravka usled takvih događaja ne može ili, zbog straha, ne želi da se u nju vrati. *Tražilac azila* jeste stranac koji je podneo zahtev za azil na teritoriji Republike Srbije o kojem nije doneta pravnosnažna odluka. *Migranti* su u pokretu ne zato što su izloženi direktnoj pretnji od progona ili smrti, već uglavnom zato da bi poboljšali svoj život tako što će naći zaposlenje, ili u nekim slučajevima zbog obrazovanja, spajanja sa porodicom ili drugih razloga. Za razliku od izbeglica koje ne mogu bezbedno da se vrate kućama, migranti se ne suočavaju sa takvim preprekama za povratak. Ukoliko odluče da se vrate kući, oni će nastaviti da dobijaju zaštitu svoje države. Za razliku od ostalih kategorija migranata, odnosno lica koja borave u stranoj zemlji usled različitih razloga, za izbeglice je ključno da oni ne mogu da očekuju zaštitu u svojoj zemlji porekla te u nju ne mogu da se vrate jer su im život, sloboda i osnovna ljudska prava ugroženi. Zato je izuzetno važno razlikovati pojam izbeglice od *ostalih kategorija migranata*, kao i koji ključni međunarodni i nacionalni dokumenti regulišu njihov status, prava i obaveze. Pritom, međunarodnu zaštitu izbeglica nikako ne smemo posmatrati odvojeno od međunarodnog prava ljudskih prava odnosno univerzalnih i apsolutnih ljudskih prava koja su garantovana svima.

Razlog za stavljanje izvesnog naglaska na govor mržnje koji se širi posredstvom medija, suprotno drugim vidovima izražavanja, leži u tome što „mediji odražavaju svest da poruke mržnje kada se prenose putem medija, mogu da budu pojačane i nanesu veću štetu s obzirom da je uticaj medija na javno mnjenje veći nego bilo koji drugi pojedinačni oblik izražavanja. U tom pogledu, može se reći da lokalni ili manji mediji s manjim stepenom profesionalizma češće prenose netolerantne poruke.“⁴

Svedoci smo, nažalost, da se poruke mržnje mogu prenositi i putem medija, servisa i mreža. Problem lažnih vesti i senzacionalističkih sadržaja, dezinformacija, manipulacije i širenja mržnje na društvenim mrežama je, što je u srži njihovog sistema operisanja da kod korisnika izazivaju negativne emocije, hrane stereotipe i predrasude koje imamo i stvaraju nove, gušeći želju za istinom a budeći želju za agresivnošću, kroz ulogu „navijača“ njihovim deljenjem na društvenim mrežama.

Analizom novinskih naslova i članaka, kao i objava i komentara na društvenim mrežama želi se videti u kojoj meri oni utiču na mišljenje građana Republike Srbije kada su u pitanju migranti i izbeglice, i da li za posledicu imaju povećanje ksenofobije. Jedno od važnijih pitanja koje se postavlja danas, jeste da li je ksenofobija prisutna samo u mestima gde se nalaze tranzitno-prihvatni i azilni centri, ili je ona raširena na celoj teritoriji Republike Srbije?

⁴ Obrazloženje **Preporuke Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“** (Preporuka br. R 97) 20

II EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA

Da bi građani bili u mogućnosti da formiraju stav o određenoj temi, u konkretnom slučaju o izbeglicama i migracijama na teritoriji Srbije i šire, neophodno je poštovati slobodu informisanja kao integralni deo slobode izražavanja. Sloboda informisanja, kao deo slobode izražavanja garantovana je članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda: „Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice.“⁵ Međutim, ovo pravo nije apsolutno, odnosno može biti ograničeno pod određenim okolnostima: „Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.“⁶

Član 10, dakle, garantuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Međutim, podsticanje na nasilje i govor mržnje ne uživaju zaštitu člana 10, naročito ukoliko postoji namerna i direktna upotreba reči koje podstiču na nasilje, i kada postoji stvarna mogućnost da dođe do nasilja. U jednom slučaju koji se ticao pozivanja na nasilje, Evropski sud za ljudska prava je zauzeo stav da sadržina članka može da podstakne na dalje nasilje u regionu.⁷ Praksa Evropskog suda potvrđuje da sloboda izražavanja ne uživa zaštitu u slučajevima „kada govor mržnje ima za cilj gaženje prava i sloboda navedenih u Konvenciji ili njihovo ograničavanje u većem obimu od onog koje ona predviđa.“⁸

⁵ Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, član 10, stav 1.

⁶ *Ibid*, stav 2.

⁷ *Sürek v. Turkey (no. 1), Application no. 26682/95*, p.62

⁸ Načelo 4 **Preporuke Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“** (Preporuka br. R 97) 20

Potvrđujući duboku privrženost slobodi izražavanja i informisanja, te istovremeno osuđujući sve oblike izražavanja koji raspiruju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i sve oblike netolerancije, te konstatujući da takvi oblici izražavanja mogu da imaju veći i štetniji uticaj kada se šire putem medija, Komitet ministara Saveta Evrope doneo je *Preporuku o „govoru mržnje“*, u kojoj je definisao načela o odnosu medija i govora mržnje. Osnova odnosa medija i slobode izražavanja spram govora mržnje definisana je u načelu 6, koje glasi: „Nacionalno zakonodavstvo i praksa u oblasti govora mržnje treba da uzmu u obzir ulogu medija u prenošenju informacija i ideja koje izlažu, analiziraju i razjašnjavaju karakter konkretnih slučajeva govora mržnje i tu pojavu u celini, kao i pravo javnosti da prima takve informacije i ideje. U tom cilju, nacionalno zakonodavstvo i praksa treba da naprave jasnu razliku između odgovornosti autora govora mržnje, s jedne strane, i odgovornosti medija i medijskih poslenika koji doprinose njegovom širenju u okviru svog zadatka da prenose informacije i ideje o pitanjima od javnog interesa, s druge strane.“⁹ Drugim rečima, „dok autor mora da snosi direktnu odgovornost za sadržaj svojih izjava, bez obzira na njihovo širenje putem medija, ako bi se mediji smatrali pravno odgovornim za puko prenošenje takvih informacija, to bi samo sputalo njihovu ulogu. Postoje dodatni uslovi koji moraju da se ispune pre nego što se pitanje takve odgovornosti pokrene, kako bi se izbeglo kršenje prava na slobodu izražavanja.“¹⁰ Pre svega, „ključni faktor u proceni 'neophodnosti' narušavanja slobode izražavanja jeste da li je medijski izveštaj objektivno imao za svrhu propagiranje rasističkih ili netolerantnih pogleda i ideja. Među relevantnim faktorima koje je naveo Sud (Evropski sud za ljudska prava, n.a.) u presudi Jersild¹¹ mogu se pomenuti:

- način na koji je medijski izveštaj pripremljen;
- sadržaj izveštaja;
- kontekst izveštaja (na primer, vrsta medija ili programa; dužina izveštaja i priroda publike kojoj je namenjen);
- svrha izveštaja (na primer, informisanje javnosti o stvarima od javnog interesa, kao što je pojava ili stepen netolerancije ili, nasuprot tome, stvaranje platforme za govor mržnje).“¹²

⁹ Načelo 6 **Preporuke br. R (97) 20 Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“**

¹⁰ Obrazloženje **Preporuke Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“** (Preporuka br. R 97) 20

¹¹ Jersild v. Denmark, *Application no.* 15890/89

¹² Obrazloženje **Preporuke Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“** (Preporuka br. R 97) 20

Gore navedena razmatranja koja se tiču posebne odgovornosti medija u pogledu govora mržnje, za razliku od odgovornosti autora takvih izjava, ne primenjuju se, međutim, „ako govor mržnje potiče direktno od samih medija ili medijskih poslenika (to jest, ako je govor mržnje posledica stavova novinara ili redakcije, a ne samo izveštavanja ili prenošenja onoga što su drugi rekli). U takvim slučajevima mediji ili medijski poslenici moraju se smatrati autorima poruke mržnje... Moglo bi se reći da isto važi i kada medijski poslenici bezrezervno i aktivno podržavaju izjave koje se svode na govor mržnje koje je izrekao neko drugi, iako to nije moguće lako ustanoviti. Još teže su situacije kada je stav medijskih poslenika izložen kritici zato što nisu *expressis verbis* osudili prenete izjave ili im obezbedili protivtežu.“¹³

Profesionalni i etički standardi novinarstva obavezuju na sveobuhvatno, ujednačeno i humano izveštavanje o migrantima i izbeglicama, bez korišćenja govora mržnje, diskriminacije i pozivanja na nasilje.¹⁴

Govor mržnje se najopštije može definisati kao izražavanje koje sadrži poruke mržnje ili netrpeljivosti prema nekoj rasnoj, nacionalnoj, etničkoj ili verskoj grupi ili njenim pripadnicima.¹⁵ Suštinska pretnja izražavanju mišljenja sa elementima govora mržnje je u tome što poruka koja se ovakvim izražavanjem šalje građanima, ima za cilj da izazove određene negativne posledice po određeno lice odnosno grupu lica u zavisnosti od njegovog/njihovog ličnog svojstva ili pripadnosti određenoj grupi, što se može manifestovati kroz:

- 1) stvaranje prezira prema određenom licu ili grupi;
- 2) stvaranje negativnog stereotipa prema određenom licu odnosno grupi;
- 3) podsticanje diskriminacije i neprijateljstva;
- 4) osudu okoline prema određenom licu ili grupi;
- 5) izazivanje osećanja nesigurnosti i straha kod određenog lica/ili pripadnika određene grupe;
- 6) nanošenje fizičkih i psihičkih bolova određenom licu odnosno pripadniku određene grupe;

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Međunarodna organizacija za migracije: Izveštavanje o migracijama i izbeglicama- Preporuka za novinare, str. 2 <https://bih.iom.int/sites/default/files/Reporting%20on%20Refugees%20BHS%20print.pdf>

¹⁵ Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM: Govor mržnje i zločin mržnje kao instituti međunarodnog i domaćeg prava, Beograd, 2007. str. 2 http://www.yucom.org.rs/upload/vestgalerija_38_5/1198696141_GS0_Metodologija%20govor%20mrznje%20zloci n%20mrznje.pdf

- 7) upućivanje pretnji određenom licu odnosno grupi;
- 8) podsticanje i izazivanje nasilja prema određenom licu ili grupi;
- 9) stvaranje osećaja kod velikog dela građana da je takvo ponašanje prema određenom licu/grupi društveno poželjno i opravdano;
- 10) izazivanje osećaja kod širokog kruga građana da će takvo ponašanje biti tolerisano, i neće biti predmet odgovornosti.¹⁶

Lično svojstvo određenog lica odnosno pripadnost određenoj ranjivoj grupi je od suštinskog značaja za određivanje pojma govora mržnje. Poruka izražena u govoru mržnje usmerena je uvek na lično svojstvo ili specifičnosti svojstva ugrožene grupe. Ta lična svojstva su: 1) rasa; 2) nacionalna ili etnička pripadnost; 3) veroispovest; 4) jezik; 5) pol; 6) seksualna opredeljenost; 7) političko i drugo mišljenje i uverenje; 8) društveno poreklo; 9) drugo lično svojstvo.¹⁷

Činjenice za novinara moraju biti neprikosnovene i on ih mora staviti u pravilan kontekst, onemogućavajući njihovu zloupotrebu, a pretpostavke ili glasine moraju, nedvosmisleno, biti označene kao takve.¹⁸ Pogrešno izveštavanje o migrantima, tražiocima azila i izbeglicama može imati direktne negativne posledice na njihove sudbine. Nemarano, neprofesionalan rad na tim temama uvek na neki način može naštetiti najranjivijima. Stoga je izuzetno bitno uvek dodatno proveravati podatke, verodostojnost izvora, voditi računa o jeziku koji koristimo i kontekstu u kojem se informacije prikazuju.¹⁹

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Priručnik o sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, Član 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pravo na slobodu izražavanja, str. 8.

¹⁹ Međunarodna organizacija za migracije: Izveštavanje o migracijama i izbeglicama- Preporuka za novinare, str. 2 <https://bih.iom.int/sites/default/files/Reporting%20on%20Refugees%20BHS%20print.pdf>

III UTICAJ MEDIJA U REPUBLICI SRBIJI

Kao što je već rečeno, pitanje koje će biti obrađeno u nastavku je uticaj medija na formiranje mišljenja naših građana o izbeglicama i migrantima u Republici Srbiji. Istinite vesti ili dezinformacije, ponovno objavljivanje članaka iz perioda Balkanske rute, širenje straha i ksenofobije i manipulacija činjenicama, samo su neke od tema kojima ćemo se baviti u ovom odeljku. Migranti/izbeglice se najčešće optužuju za širenje zaraznih bolesti, vršenje kriminalnih radnji kao što su seksualno uznemiravanje, pljačke, razbojništva, tuče i nasilje, širenje straha među domaćim stanovništvom, kao i ugrožavanje verske i etničke „čistote“ Srbije. Nažalost, suočavamo se i sa takvim naslovima i člancima u medijima koji doprinose stvaranju neprijateljskog okruženja, širenju straha, ksenofobije i netrpeljivosti prema jednoj od najosetljivijih grupa u Srbiji - izbeglicama.

Iako je Balkanska ruta zatvorena marta 2016. godine, priliv migranata i izbeglica u Republiku Srbiju je trend koji se nastavlja i poslednjih godina. Njihova namera, uz retke izuzetke, nije ostanak u Srbiji, već teže odlasku u države Zapadne Evrope. Ipak, tolerancija građana Republike Srbije je svakim danom sve manja. Netrpeljivost, diskriminacija i strah su sve prisutniji. Šta je razlog tome?

Postoje svedočenja koja govore o odlučnosti migranata i izbeglica da bez obzira na opasnost i posledice koje takav put donosi, stignu do željenih zemalja, što jasno ukazuje na to da njihov plan *nije* ostanak na teritoriji Srbije. Pokušaji iregularnog prelaska državnih granica (tzv. „game“²⁰), česti slučajevi policijskog nasilja nakon napuštanja teritorije Srbije, vremenski i higijenski uslovi, samo su neki od problema sa kojima se ova lica susreću. Prilikom terenskog rada, dokumentovana su mnoga svedočenja o vraćanju sa granica, bez formalne predaje policiji Republike Srbije (push back²¹), praćenim nasiljem, koje je u poslednje vreme sve brutalnije i učestalije. O tome svedoči, pored ostalih, i Amnesty International, koji izričito kritikuje postupanje policijskih službenika Republike Hrvatske, kako prenosi BBC.²²

²⁰ Među migrantskom populacijom, izraz „game“ predstavlja „igru“ koja se sastoji u pokušaju iregularnog prelaska državne granice. Cilj „igre“ je zaobići graničnu policiju i neprimetno ući na teritoriju EU. Ta „igra“ predstavlja i veliki rizik da će biti otkriveni, vraćeni, i izloženi različitim oblicima nasilja.

²¹ Termin push back predstavlja nezakonito vraćanje lica koja su iregularno ušla na teritoriju određene države, bez poštovanja Ugovora o readmisiji, van zvaničnog graničnog prelaza i bez predaje policiji.

²² <https://www.bbc.com/serbian/lat/balkan-47561741>

Na primer, jedan od novijih slučajeva zlostavljanja migranata na granicama predstavlja postupanje hrvatskih policijskih službenika, koji su migrantima sprejevima crtali krst na glavi, o čemu je pisao britanski list „Guardian“²³, što su preneli i neki od srpskih listova i portala, kao što su Telegraf²⁴, Blic²⁵, Nova S²⁶... BBC prenosi stav Amnesty International-a, prema kojem nasilje prema migrantima nema nikakvog opravdanja, i bez obzira što Hrvatska predstavlja „poslednju ciglu u zidu Evrope“, Evropa na takvo postupanje ne bi trebalo da ćuti.²⁷ Još jedan od dokaza o zlostavljanju migranata jeste reportaža BBC-a, koja obuhvata i izjavu hrvatskog policajca koji je izrazio želju da ostane anonimn, dok otvoreno priča o izvršenom nasilju prema iregularnim migrantima.²⁸

²³ <https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/28/they-made-crosses-on-our-heads-refugees-report-abuse-by-croatian-police>

²⁴ <https://www.telegraf.rs/vesti/jugosfera/3189405-nove-optuzbe-na-racun-hrvatske-policije-migrantima-sprejom-crtaju-krst-na-glavi-oglasio-se-mup>

²⁵ <https://www.blic.rs/vesti/svet/hrvatski-policijci-migrantima-briju-glave-i-sprejevima-im-crtaju-krstove-ugledni/r04je8k>

²⁶ <https://nova.rs/region/gardijan-policija-migranti-krst/>

²⁷ <https://www.bbc.com/serbian/cyr/balkan-47561741>

²⁸ <https://www.telegraf.rs/vesti/jugosfera/3189405-nove-optuzbe-na-racun-hrvatske-policije-migrantima-sprejom-crtaju-krst-na-glavi-oglasio-se-mup>

Preuzeto sa Guardian-a

Pored nasilja izvršenog od strane granične policije Republike Hrvatske, dokumentovani su slučajevi nasilja i drugih vidova kršenja ljudskih prava i od strane policijskih službenika drugih susednih zemalja. Oni se najčešće ogledaju u fizičkom nasilju (korišćenje policijske palice, upotreba službenih pasa, udaranje ili šutiranje, koje je nekada vršeno i nad maloletnicima bez pratnje), oduzimanju mobilnih telefona i novca, i verbalnim uvredama.

Kada spominjemo diskreditujuće priče koje u poslednje vreme kruže a tiču se izbeglica/migranata, neke od njih se posebno ističu u medijima i na društvenim mrežama. To su, pre svega, priče o naseljavanju migranata na teritoriji Republike Srbije, o povećanju broja krivičnih dela, kao i o tome da „to nisu izbeglice, jer ne dolaze sa ratom zahvaćenih područja“. Takođe, govori se o njihovoj skupoj garderobi, telefonima i novcu. Za vreme vanrednog stanja, posebno se isticala priča o tome da se to stanje koristi upravo iz razloga kako bi se migranti „uvozili“ i „razvozili“ za vreme policijskog časa, i da je namera vlasti da migrantima nasele napuštena sela, što bi podrazumevalo da migranti „dobijaju“ kuće od strane države koja time podržava njihov ostanak u Srbiji. Širila se i glasina da „migranti dobijaju novčanu pomoć od države za razliku od siromašnog naroda Srbije“, koja je na društvenim mrežama bila potkrepljena fotografijom papira sa potvrdom za keš kartice.

„Migranti dobijaju kuće od države, ostaće u Srbiji!“

Tvrđnje o tome kako vlasti poklanjaju migrantima kuće i dalje su aktuelne. Takve vesti prenete su u domaćim medijima, Telegrafu,²⁹ TK Magazinu,³⁰ Espresso-u,³¹ kao i na portalu Srbin.Info.³² Navodi o naseljavanju migranata demantovani su od strane Nebojše Stefanovića, ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije. On je rekao da Srbija neće biti *parking za migrante*,³³ „niti će u Srbiji neko tobož vraćati iz EU i naseljavati na stotine hiljada migranata.“ Stefanović takođe podseća na izjave Aleksandra Vučića koji je uvek isticao da se istovremeno moraju preduzeti sve moguće mere u cilju zaštite naših granica i građana Srbije, ali i da kao zemlja moramo imati human pristup prema ljudima, koji su se privremeno našli na našoj teritoriji, bilo bežeći od ratnih stihija ili nemaštine.³⁴

Ove godine akcenat je stavljen i na doplatnu markicu Pošte Srbije „Krov 2020“ u vrednosti od 10 dinara, tokom dve nedelje marta meseca. Sredstva prikupljena tom akcijom **navodno su namenjena migrantima**. Takve tvrdnje demantovane su od strane Komesarijata za izbeglice i migracije, čiji predstavnici su naveli da je reč o humanitarnoj akciji koja se sprovodi već 11 godina unazad, i kojom se prikupljaju sredstva za najugroženije porodice izbeglica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske i interno raseljenih lica sa Kosova i Metohije.³⁵

²⁹ <https://www.telegraf.rs/vesti/srbija/2996790-sumadinci-besni-jer-ce-migranti-naseliti-sumadijska-sela-i-dobiti-kuce-prica-ipak-dobija-obrt-sve-je-pogresno-shvaceno>

³⁰ <http://tkmagazin.rs/migranti-dobijaju-besplatne-kuce-i-imanja-u-sumadiji/>

³¹ <https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/297885/migranti-ce-dobijati-seoska-domacinstva-u-sumadiji-moci-ce-da-se-upisu-kao-vlasnici-rok-za-realizaciju-2020>

³² <https://srbin.info/drustvo/migranti-u-sumadiji-dobice-kuce-stanove-kompletan-namestaj-i-belu-tehniku/>

³³ Stvaranju negativnog stava prema izbeglicama i migrantima doprinosi, na primer, i izjava dvojice akademika SANU Časlava Očića i Danila Baste, koji smisao i motiv njihovog „kritičkog“ angažmana vide, pored ostalog, i u implicirajućoj optužbi kako „SANU ne bi postala glavni apologet i branilac... Srbije kao velikog parkinga za masu azilanata iz Azije i Afrike...“.

<http://www.nspm.rs/polemike/reagovanje-na-izjavu-predsednika-sanu-vladimira-kostica-palikuca-ne-moze-biti-vatrogasac-kao-ni-rusitelj-zakonitosti-mirotvorac.html>

³⁴ <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3874845/migranti-srbija-stefanovic.html>

³⁵ <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-50834778>

<http://rs.n1info.com/Vesti/a461498/Komesarijat-Lazne-vesti-o-kupovini-kuca-za-migrante.html>

„Poštanska štedionica migrantima podelila Poklon platne kartice!“

Pored tvrdnji da migranti dobijaju kuće od strane vlasti, isticane su i tvrdnje da migranti dobijaju novčanu pomoć, koje su bile potkrepljene fotografijama keš kartica izdatih od strane Poštanske štedionice. Ova priča bila je posebno aktuelna za vreme trajanja vanrednog stanja, koja je naišla na negodovanje od strane stanovništva Republike Srbije, uz komentare da „migranti imaju više prava i dobijaju novčanu pomoć, što nije slučaj i sa siromašnim narodom Srbije“.³⁶ Takvi komentari kružili su uglavnom po društvenim mrežama, pre svega na Facebook-u. „Poštanska štedionica migrantima podelila Poklon platne kartice“, preneo je i Klix Info. U tekstu ispod gore navedenog naslova, piše: „Poštanska štedionica je migrantima koji su trenutno u Srbiji ili u tranzitu kroz našu zemlju, u saradnji sa Evropskom unijom podelila poklon platne kartice sa nepoznatim iznosom novca na njima. Sve bi ovo bilo u redu, da država Srbija nije odlučila pomoć građanima u vanrednom stanju u iznosu od sto evra podeliti nakon što se vanredno stanje izazvano korona virusom u Srbiji ukine. Za migrante se ima novca odmah i sada, a za građane Srbije nema. Bar ne, dok ne prođe vanredno stanje.“³⁷

Ova tvrdnja predstavlja samo jednu od netačnih informacija koje se plasiraju i time podstiču sve veće nezadovoljstvo našeg stanovništva. Keš kartice koje se nalaze na fotografiji predstavljaju novčanu pomoć koju izbeglice zaista dobijaju, ali to nije novac poreskih obveznika Republike Srbije.³⁸ Humanitarno zbrinjavanje migranata uglavnom se finansira iz donacija različitih međunarodnih agencija. Evropska unija je najveći donator Republike Srbije u upravljanju

³⁶ *Ibid.*

³⁷ <https://infoklix.com/vesti/postanska-stedionicima-migrantima-podelila-poklon-platne-kartice/>

³⁸ <https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/442259/migranti-u-srbiji-dobijaju-300-evra-na-racun-mesecno-proverili-smo-da-li-je-ovo-teska-budalastina-ili-istina>

migracijama. Od sredine 2015. godine, kada je počeo povećani priliv migranata na teritoriji Republike Srbije, EU je donirala više od 98 000 000 evra direktne pomoći državnim institucijama, jedinicama lokalne samouprave, međunarodnim i organizacijama civilnog društva i krajnjim korisnicima. EU kroz različite projekte pomaže Republici Srbiji i obezbeđuje humanitarnu pomoć za migrante, njihovu zaštitu, a posebno zaštitu dece, adekvatne uslove smeštaja i života u prihvatnim i centrima za azil, uključujući hranu, zdravstvenu negu i obrazovanje, pomoć lokalnim zajednicama gde su smešteni migranti kako bi se ojačala socijalna kohezija, pomoć Republici Srbiji pri upravljanju granicama i borbi protiv trgovine ljudima, kao i pomoć za izgradnju kapaciteta institucija Republike Srbije, koje su uključene u upravljanje migracijama.³⁹

„Migranti povećavaju broj krivičnih dela!“

Tokom 2019. godine ponovo je bila aktuelna vest o silovanju maloletne devojke u Beogradu, i ostalim krivičnim delima za koje su optuživani migranti. Takve vesti prenosila je većina domaćih medija.⁴⁰ MUP je ubrzo demantovao tvrdnje vezane za silovanje maloletne devojke, dok su

³⁹ <http://euinfo.rs/podrska-eu-upravljanju-migracijama/>

⁴⁰ <https://www.blic.rs/vesti/beograd/napad-u-centru-beograda-policija-proverava-da-li-su-migranti-napali-muskarca-i/3kmd51w>

<https://www.blic.rs/vesti/beograd/incident-u-centru-beograda-migranti-napali-mladica-na-zelenom-venu-pa-privedeni/xlkfprw>

<https://www.blic.rs/vesti/beograd/na-vracaru-migranti-napali-zenu-policija-ubrzo-uhapsila-napadace/h0bt60j>

<https://www.blic.rs/vesti/hronika/dvojica-migranata-jutros-upala-u-crkvu-na-dorcolu-pa-otimali-tasne-i-mobilne/jceq3se>

<https://nova.rs/hronika/migranti-upali-na-liturgiju-pa-opljackali-vernike/>

<https://www.telegraf.rs/vesti/srbija/3159761-danas-stize-policija-u-sid-gradjani-u-strahu-migranti-nose-nozeve-presrecu-decu-otimaju-novcanike>

<https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3191157-migranti-u-bujanovcu-opljackali-kiosk-i-odneli-vecu-kolicinu-alkohola-jedan-uhapsen-ostali-pobegli>

<https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3139739-migranti-napali-zenu-u-cuburskom-parku-policija-i-hitna-pomoc-na-licu-mesta>

<https://www.kurir.rs/vesti/srbija/3365447/migranti-joj-psovali-majku-srpsku-i-palili-joj-kosu-nezapamcen-napad-na-nataliju-24-koja-taksira-u-pirotu>

<https://www.kurir.rs/crna-hronika/3366189/drama-na-prelazu-batrovci-migranti-napali-vozae-kamiona-hteli-da-predju-preko-granice-pretili-im-nozevima>

<https://www.kurir.rs/vesti/beograd/3312103/horor-na-liniji-860-za-obrenovac-migranti-vozacima-prete-odsecanjem-glave-napad-snimili-preplasnili-putnici-video/komentari>

<https://www.kurir.rs/vesti/srbija/3329541/migranti-terorisu-sela-okolice-kursumlije-krecu-se-u-vecim-grupama-upadaju-i-pljackaju-napustene-kuce-a-sada-su-poceli-i-da-napadaju-mestane>

predstavnicima Komesarijata za izbeglice i migracije naglasili da takve dezinformacije mogu dovesti do opasnih posledica.⁴¹

Od januara do oktobra 2019. godine 162 migranta izvršila su 113 krivičnih dela. U 2018. godini, 142 migranta izvršila su 101 krivično delo. Prema podacima RZS-a, u 2018. godini bilo je ukupno 92.874 prijavljenih krivičnih dela, od toga je osuđeno 29.750 lica. Dakle, samo u 2018. godini bilo je više od 90.000 prijavljenih krivičnih dela, a migranti su prema podacima MUP-a u tom periodu izvršili 101 krivično delo.⁴²

I naša saznanja, kao i drugih organizacija civilnog društva koje pružaju neposrednu pomoć izbeglicama i migrantima, potvrđuju ove statističke podatke, tj. da je broj težih krivičnih dela neznatan i da su krivična dela izvršena od strane migranata uglavnom narušavanje javnog reda i mira ili sitne krađe u prodavnici. Takva su saznanja i državnih institucija koje se bave migracijama. Na primer, Svetlana Palić iz Komesarijata za izbeglice i migracije je istakla da od početka migrantske krize pre 5 godina, kada je kroz Srbiju prošlo gotovo milion migranata i izbeglica, do danas nije zabeležen nijedan veći incident. „Za ovih 5 godina nisu zabeleženi nikakvi veći incidenti, osim međusobnih incidenata između migranata. To je policija vrlo brzo rešavala. Nivo krivičnih dela koji se beleži među migrantima je na nivou promila, u odnosu na ukupnu populaciju Srbije i broj krivičnih dela.“⁴³

Tačne informacije o takvim incidentima neretko izostaju, pre svega demanti od strane policije i tužilaštva, što pojedincima daje povoda da šire različite dezinformacije. To daje prostora za pogrešne zaključke i pozivanje na nasilje, bez obzira da li se radi o izbeglicama i migrantima, ili nekoj drugoj ugroženoj grupi.

<https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3216917/grupa-od-30-migranata-upala-ljudima-u-kucu-uleteli-su-oko-2-ujutru-i-poceli-da-vicu-onda-su-obili-sprat-gde-je-spavala-baka-i-krenula-je-tuca-foto>

⁴¹ <https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-50834778>

⁴² <https://www.istinomer.rs/analize/antimigrantski-talas-koje-se-sve-neistine-sire-o-migrantima-u-srbiji/>

⁴³ <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-u-srbiji-meta-zastrasivanja-i-diskriminacije/30451886.html>

„Tamo nije rat, to su ekonomski migranti!“

Kao što je naglašeno na samom početku, osnovni problem izveštavanja naših medija je upravo u tome što ne prave distinkciju između pojmova, i što kategorije izbeglica i migranata stavljaju u isti kontekst. Prema stavu UNHCR-a iz 2015. godine, **osoba za koju se razumno može pretpostaviti da je u potrebi za međunarodnom zaštitom jeste osoba koja dolazi iz države koja, prema izveštajima i preporukama UNHCR-a, generiše *prima facie* izbeglice** (Sirija, Irak, Avganistan, Sudan, Libija, Eritreja, Jemen, Somalija itd.) To su države koje “proizvode izbeglice”, odnosno države iz kojih dolazi najveći broj izbeglica, i to je najčešće usled rata, oružanih sukoba i grubog i široko rasprostranjenog kršenja ljudskih prava. Oružani sukobi i drugi oblici nasilja često kreiraju, za celokupnu grupu, rizik od proganjanja, uključujući i pretnju po život i slobodu na osnovu jednog ili više razloga iz Konvencije. Kao rezultat toga, svaki član grupe koji traži međunarodnu zaštitu, može biti smatran, *prima facie*, za izbeglicu. U pravu, *prima facie* označava dokaz koji - ako se ne ospori - bi bio dovoljan da dokaže nečiju tvrdnju ili činjenicu. Problem u vezi sa terminima postojao je i 2015. godine, kada su se u medijima koristili izrazi „izbeglica“, „migrant“ i „azilant“. U svetskim medijima oni su se najčešće nazivali migrantima. UNHCR je još tada poručio da je jedini legitimni termin za ljude koji beže od opasnosti - izbeglica. „Beže od rata. Ni more ni sila ni žice - nisu im prepreka. Očajnička seoba ka mirnoj evropskoj svakodnevnicu, zato nije migracija, i oni nisu migranti. Osim u rečniku svetskih medija i političara.“⁴⁴

Zašto se onda i dalje najčešće susrećemo sa izrazom „migrant“? Prema rečima predstavnika Beogradskog centra za ljudska prava, to ima simboličku snagu, da bi se, ne samo umanjile obaveze prema ljudima, nego kako bi se na simboličkom nivou umanjio neuspeh da se ljudima do sada obezbedi pomoć,⁴⁵ preneo je RTS.

⁴⁴ <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2018687/izbeglice-migranti-ili-azilanti---vazno-je-i-ime.html>

⁴⁵ *Ibid.*

Svaka zemlja morala bi da im pomogne, jer je to pre više od pola veka propisala Konvencija UN o statusu izbeglica, ne upotrebljavajući nijednu drugu reč, osim izbeglice za ljude koji beže od opasnosti u svojim zemljama.⁴⁶

Ne samo domaći već i strani mediji uglavnom migrantima nazivaju stotine hiljada ljudi koji dolaze u Evropu bežeći od sukoba u svojim zemljama. I pored toga što je za UNHCR jasno da se prema međunarodnom pravu u najvećem broju radi o – izbeglicama, u javnosti se ova reč malo koristi⁴⁷, a netačna terminologija i komentari povećavaju zbunjenost i podstiču predrasude.

Kako povezati glasine o njihovoj skupoj garderobi i telefonima sa elementima definicije ekonomskog migranta?

Nasuprot tvrdnjama o isključivo ekonomskim migrantima na teritoriji naše zemlje, tj. da među njima nema i izbeglica, postoje i tvrdnje da migranti/izbeglice nisu ekonomski migranti jer nose skupu odeću, imaju skupe telefone, i uzimaju novac sa bankomata. Neki od takvih navoda našli su se kako u medijima tako i na društvenim mrežama. Kako povezati ekonomske migrante sa skupom odećom i telefonima kada sama definicija „ekonomskog migranta“ to lice određuje kao „lice koje se odlučuje na odlazak kako bi sebi i svojoj porodici osiguralo bolje životne uslove“? Dakle, kao lice koje napušta zemlju porekla zbog ekonomskih, a ne izbegličkih razloga.⁴⁸

Skupa odeća, telefoni i novac predstavljaju samo još jednu od difamirajućih tvrdnji koja služi da popuni stranice žute štampe, preko koje se formiraju i stavovi građana Republike Srbije. Kada predrasude i glasine ostavimo po strani i objektivnije sagledamo širu sliku, logika ne dozvoljava drugačiji zaključak, osim tog da su telefoni ovim licima neophodni na njihovom putu ka željenim destinacijama, kako zbog komunikacije, tako i zbog GPS-a. Dakle, kao što je ranije objašnjeno, migranti/izbeglice prilikom svojih putovanja, državne granice prelaze uglavnom van zvaničnih

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ <https://www.cenzolovka.rs/iz-prve-ruke/zasto-mediji-izbeglice-pretvaraju-u-migrante/>

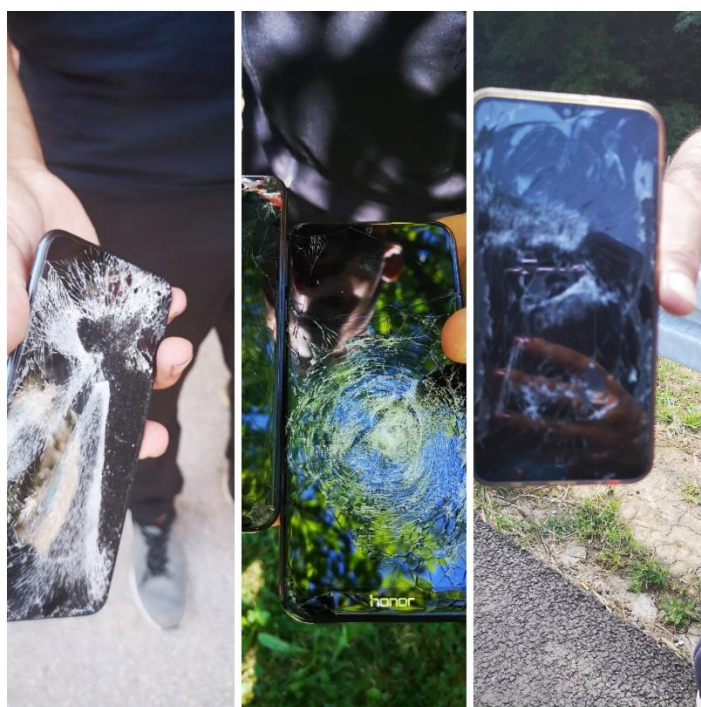
⁴⁸ Zaštita izbeglica i uloga UNHCR-a, 2008-09, str. 10

https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2017/08/zastita_izbjeglica.pdf

graničnih prelaza, te su telefoni najvažnija stvar koja im pomaže prilikom snalaženja u raznim državama, u orijentaciji i kretanju u prostoru, određivanju putnih pravaca. Jasno je da su im za tu svrhu neophodni mobilni telefoni.⁴⁹

Neki smatraju da ovakvi demanti nisu dovoljni i da ne postoji dovoljno dokaza kojima bi ovakve tvrdnje bile opovrgnute. Stoga, kao najrelevantniji dokaz koji ima težinu da demantuje gore navedene tvrdnje jeste terenski rad, svakodnevna komunikacija sa izbeglicama/migrantima i veliki broj priča čiji smo svedoci. Iz neposrednog razgovora s njima kako o događajima u zemljama porekla, tako i problemima tokom tranzita, pa i iskustvima u našoj zemlji, može se zaključiti da su informacije koje se o njima plasiraju u medijima često neproverene i ne odgovaraju stvarnim činjenicama, po pravilu, prenaduvane najčešće iz senzacionalističkih razloga, a što za posledicu ima da u građanima izazivaju teskobu, nemir i strah, te u krajnjoj liniji ksenofobiju prema migrantima i izbeglicama. U većini slučajeva, nakon neuspešnih pokušaja iregularnog prelaska državne granice, po povratku u Srbiju, izbeglice/migranti sa kojima smo razgovarali preneli su nam iskustva nakon push-bekova, gde smo mogli da zaključimo da je došlo do velikog kršenja ljudskih prava, da su izbeglice/migranti uglavnom izloženi nekom obliku nasilja, a mobilni telefoni o kojima se govori, su neretko ukradeni ili razbijeni od strane granične policije zemlje u koju su pokušali ući iz Srbije. Kako oni navode, razlog za uništavanje njihovih mobilnih telefona je najčešće oduzimanje mogućnosti za korišćenje GPS-a, koji im je nužan za snalaženje i orijentaciju.

⁴⁹ <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-50834778?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bdanas.rs%5D-%5Blink%5D-%5Bserbian%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D>

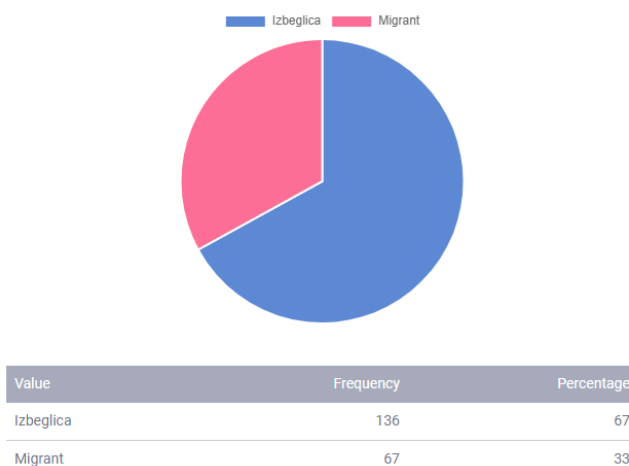

Poseban apsurd predstavljaju priče o njihovoj „skupoj“ garderobi. Većina izbeglica/migranata sa kojima smo do sada radili nose garderobu koju dobiju u prihvatnim centrima ili na drugim mestima gde se deli humanitarna pomoć. Sve što imaju su uglavnom rančevi sa nekoliko osnovnih stvari, odeća je stara, pohabana, prljava, dok obuću neki i nemaju, ili ne odgovara vremenskim uslovima, te se u zimskom periodu mogu sresti lica bez adekvatne obuće (ponekad i u letnjim papučama). Prema tome, svako ko veruje u priče da su izbeglice/migranti „puni para“, jedan dan na terenu, bilo u Beogradu ili pograničnim mestima, bio bi dovoljan da razbije njihove predrasude.

IV ANKETA – Koliko mediji utiču na Vaše mišljenje o izbeglicama/migrantima?

Da bismo razumeli stavove i videli koliki je zapravo uticaj medija i društvenih mreža na formiranje mišljenja naših građana, sprovedena je anketa sa ljudima različitih starosnih dobi, iz različitih delova Republike Srbije, kako iz Beograda i pograničnih mesta, tako i iz Novog Sada i drugih gradova, čiji se stanovnici mnogo ređe sreću sa izbegličkom i migrantskom populacijom. Od ukupnog broja ispitanika (203), iz mesta u kojima se nalaze tranzitno - prihvatni centri i centri za azil, iz Beograda je 59 ispitanika, Šida - 12, Subotice - 9 i Loznice - 9. S obzirom da je jedan od ciljeva ovog rada da saznamo da li je ksenofobija prisutna samo u mestima gde se nalaze tranzitno-prihvatni i azilni centri, ili je ona toliko raširena da obuhvata građane na celoj teritoriji RS, anketa je sprovedena i sa ispitanicima iz Novog Sada (85) i drugih mesta (29).

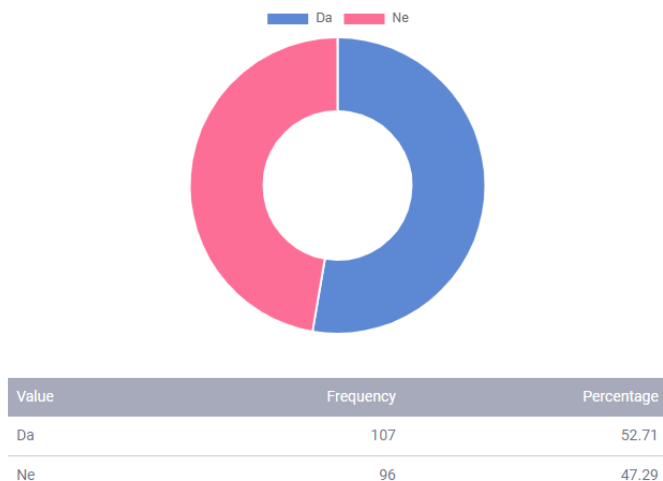
Kako je gore navedeno, nepoznavanje terminologije doprinosi povećanju ksenofobije, što dokazuju i rezultati sprovedene ankete. Tako je, u vezi s pitanjem u kojem se definiše izbeglica prema Konvenciji iz 1951. godine, 33% ispitanika odgovorilo da je u pitanju migrant a ne izbeglica.

Grafikon br. 1

Deo ankete se odnosio na bezbednost građana RS, odnosno osećaj sigurnosti i način ponašanja u prisustvu grupe migranata/izbeglica. Gotovo 50% se u takvoj situaciji oseća nebezbedno, što prikazuje grafikon br. 2.

Da li se osećate bezbedno kada na ulici ugledate grupu izbeglica/migranata?

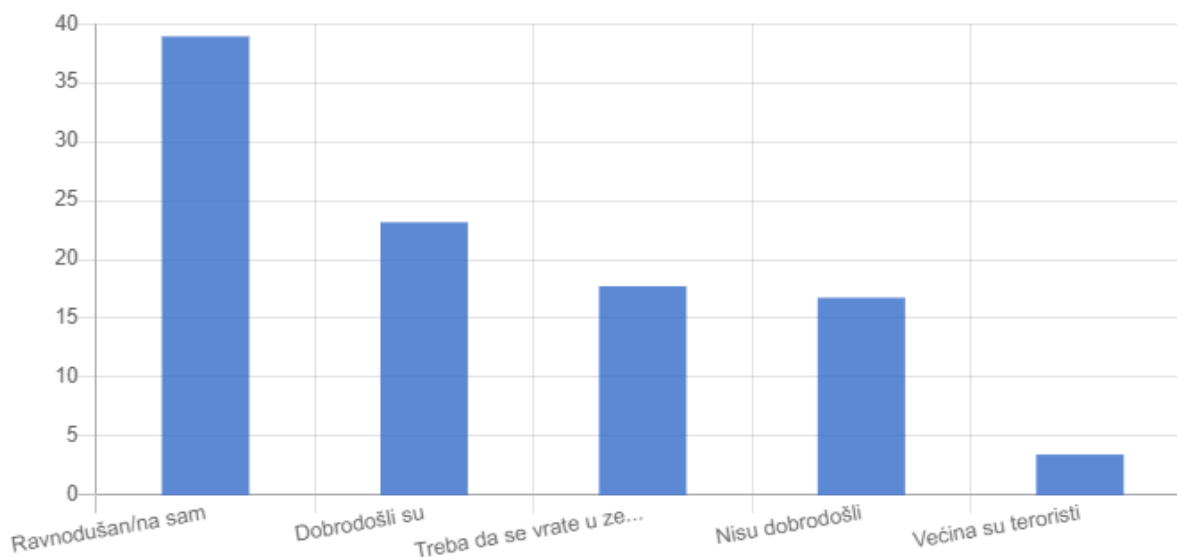
Grafikon br. 2

S obzirom na glavnu temu ovog rada, jedno od pitanja ticalo se poverenja građana Republike Srbije u ono što mediji objavljuju, a vezano je za migrante i izbeglice. Na pitanje: „Da li verujete svemu što pročitate u medijima vezano za izbeglice/migrante?“, 50,25% ispitanika je odgovorilo da delimično veruje medijima, dok je 47,78% izjavilo da ne veruje. Samo 1,97% ispitanika je navelo da u potpunosti veruje svemu što pročita u medijima.

Grafikon br. 3

Reč izbeglica/migrant se neretko pominje u negativnom kontekstu. Prilikom terenskog rada, ali i razgovora sa našim prijateljima i poznanicima, imale smo priliku da čujemo različite stavove, mišljenja i predrasude. Takvi stavovi prikazani su kroz grafikon br. 4.

Grafikon br. 4

Od ukupnog broja ispitanika, 38,92% je navelo da je ravnodušno, 23,15% smatra da su izbeglice/migranti dobrodošli, 17,73% da treba da se vrate u zemlju porekla, dok 16,75% smatra da izbeglice i migranti nisu dobrodošli, a 3,45% misli da su većina teroristi.

Ispitanici koji su naveli da se njihov stav o izbeglicama/migrantima promenio u poslednjem periodu, kao razloge su uglavnom navodili medijsko izveštavanje, naslove u medijima, kao i neprijatna lična iskustva i iskustva poznanika. Navešćemo neke od odgovora:

„Razlog je što stvaraju nemir među stanovništvom, krađu, napadaju, obijaju kuće... Ne možemo više normalno funkcionisati kao pre, jer smo u stalnom strahu da li će doći kod nas, da li će napasti decu i nas...“

„Svi su vojno sposobni muškarci sa po 10000 € u džepu.“

„Većina njih su ekonomski migranti.“

„Upadaju na tuđa imanja, pljačkaju, krađu...“

„Moje mišljenje je promenjeno, jer sam jednostavno slušala šta mediji plasiraju.“

„Više ih ne vidim kao ugrožene pojedince van svoje zemlje, već kao vojno sposobne grupe ljudi koji ne žele da budu integrisani u društvo.“

„Zato što ovo nisu izbeglice nego vojska sa određenim ciljem.“

„Imam osećaj da svi u Republici Srbiji imaju više prava i da su više zaštićeni od nas, samih državljana Srbije.“

Jedno od pitanja bilo je i „Da li smatrate da se migranti i izbeglice u Srbiji koriste kao sredstvo za prikupljanje političkih poena?“ Čak 66,5% ispitanika je dalo pozitivan odgovor.

Pored medija, veliku ulogu u formiranju mišljenja građana imaju društvene mreže. S obzirom da na Facebook-u postoji veliki broj stranica koje promovišu i podstiču ksenofobiju, pitanje koje se našlo u anketi je i „Da li ste član ili pratite neke od antimigrantskih grupa i stranica na Facebook-u?“ na koje je od naših 203 ispitanika, svega 10 odgovorilo da jeste.

V „STOP NASELJAVANJU MIGRANATA“⁵⁰

„Stop naseljavanju migranata“ je grupa koja okuplja veliki broj građana Republike Srbije. Broji preko 300.000 članova. Okuplja veliki broj građana koji podržavaju partije koje su ove godine radile na razradi antimigrantskih tema. Pored njih, svakako, veliki broj članova čine i „obični“ ljudi koji su poverovali da se sprema veliko naseljavanje migranata, kao i u druge glasine koje se plasiraju u medijima. U jeku pandemije virusom korona, teorije zavere koje se šire putem ove i sličnih stranica, otišle su dotle da se „policijski čas koristi kako bi država nesmetano naseljavala migrante po Republici Srbiji“. Da je namera vlasti da se na teritoriju Srbije naseli nekoliko stotina hiljada migranata i izbeglica, najjasnije demantuje činjenica da je ukupan broj lica koja su dobila izbegličku zaštitu u Republici Srbiji, od 2008. godine do marta 2020. godine 173 (pravo na utočište⁵¹ je odobreno za 80 osoba, a supsidijarna zaštita⁵² je dodeljena za 93 osobe).⁵³ Ono što se posebno naglašava na stranicama poput gore pomenute jeste da su to sve „vojno sposobni muškarci“, a odbija se svaka mogućnost da se radi o izbeglicama, jer ako je tako, „gde su im žene i deca?“

⁵⁰ Facebook grupa sa oko 330.000 članova (<https://www.facebook.com/groups/512775282720731/>)

⁵¹ Pravo na utočište je, prema Zakonu o azilu i privremenoj zaštiti, pravo na boravak i zaštitu koje se daje izbeglici na teritoriji Republike Srbije za koga nadležni organ utvrdi da opravdano strahuje od progona u državi porekla ili državi uobičajenog boravišta. Prema članu 24. istog Zakona, pravo na utočište, odnosno status izbeglice odobrava se tražiocu koji se nalazi izvan države svog porekla ili države uobičajenog boravišta, a opravdano strahuje od progona zbog svoje rase, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog uverenja, a zbog čega ne može ili ne želi da prihvati zaštitu te države.

⁵² Supsidijarna zaštita odobrava se tražiocu koji ne ispunjava uslove za odobrenje prava na utočište iz člana 24. ovog zakona ako postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u državu porekla ili državu uobičajenog boravišta suočiti sa stvarnim rizikom od trpljenja ozbiljne nepravde i koji nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi da prihvati zaštitu te države. Ozbiljnom nepravdom smatra se pretnja smrtnom kaznom ili pogubljenjem, mučenjem, nečovečnim ili ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem, kao i ozbiljna i individualna pretnja po život izazvana nasiljem opštih razmera u situacijama međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba.

⁵³ Beogradski centar za ljudska prava „Pravo na azil u Republici Srbiji - Izveštaj za period januar – mart 2020“, str. 9

Objave na Facebook stranicama takvog tipa, kojih je svakim danom po nekoliko stotina, izazivaju još veći strah kod već uplašenog stanovništva.

Lažne vesti kao strategija

Zašto se država ne pozabavi ovom temom?

Информације о овој веб локацији

SADAMALO.BLOGSPOT.COM

SRBIJI PRETI HAOS! Ljudi nisu svesni opasnosti od migranata!

👍👎👤 5,2 хил.

1,1 хил. коментара 871 дељења

Svake godine raste broj, a ratova više nema. Dakle misija je naseljavanje.

NEWSPANEL.RS

MASOVNO HRLE U SRBIJU: Broj migranata skočio za 50%, ima ih više nego 2019. godine! | News Panel

👎👍👤 1,8 хил.

343 коментара 348 дељења

Sve je jasno ko dan, oni nisu samo u prolazu.

NEWSPANEL.RS

OSTAJEMO U SRBIJI: Migranti već menjaju imena! Osman je postao Zoran, a Ali je postao Ljubiša... | News Panel

и још 2,3 хиљ. 617 коментара 572 дељења

МАРАКЕШКИ СПОРАЗУМ У ПРИМЕНИ

4,3 хиљ.

424 коментара 876 дељења

Борци Исламске државе су поражени и долазе у Европу и Србију.

Спречимо насељавање џихадиста у Србију!

Подели да види што више људи.

👍 🙄 😞 и још 1 хиљ. 85 коментара 546 дељења

Ovde su prikazane samo neke od objava koje se mogu videti na Facebook stranicama, gde se pored lažnih vesti, pojavljuju i pozivi na proteste i obračune sa migrantima (posebno stranice „Udruženi građani Subotice“, „STOP migrantima- Banja Koviljača i Loznica“ i dr.).

●●● Pozivamo vas sve koji možete da dođete na proteste u Loznici i Banji Koviljači. Podelite objavu. STOP naseljavanju migranata! ●●●

NEWSPANEL.RS

SRBIJA NA NOGAMA: Zakazani protesti protiv migranata u Loznici i Banji Koviljači! | News Panel

👍👎❤️ 7,5 хил.

483 коментара 1,5 хил. дељења

Nivo ksenofobije porastao je do tog nivoa da se veoma lako šire sadržaji i vesti iz drugih zemalja, a da se predstavljaju kao da su se desili u našoj zemlji. Takođe, vesti o dešavanjima iz perioda Balkanske rute, pa i ranijih godina, predstavljaju se kao aktuelne. Komentari ispod takvih objava, obiluju govorima mržnje, pretnjama i pozivanjem na nasilje. Dok jedni ne idu dalje od pisanja komentara na društvenim mrežama, drugi se organizuju u „Narodne patrolne“ i čine sve da srpski narod „spase“ od priliva migranata sa Bliskog istoka i Afrike. Zbog toga je u anketi postavljeno i pitanje: „Da li ste čuli za Narodne patrolne?“. Na to pitanje je čak 51,72% naših ispitanika odgovorilo da jeste. Oni koji su se izjasnili da odobravaju njihovo delovanje, kao razloge su naveli sledeće:

„Zato što migranti koji su predstavljeni kao izbeglice uživaju zaštitu države i njihova krivična dela se ignorišu.“

„Brane svoj narod i zemlju.“

„Zato što država slabo štiti svoje građane, ovde su svi više zaštićeni od nas samih.“

„Sigurnija sam. Verujem da nas više štite od države. Brinu za svoj narod.“

„Patriote. U pravu su.“

VI ZAKLJUČAK

Nakon analize sprovedene ankete, pregleda naslova u medijima i komentara na društvenim mrežama, može se izvesti zaključak da su u porastu negativne emocije prema migrantima i izbeglicama sa Bliskog istoka i Afrike. Ksenofobija je prisutna kako u mestima gde se nalaze tranzitno - prihvatni i centri za azil, tako i među stanovništvom koje nikada nije bilo u neposrednom kontaktu sa izbeglicama/migrantima. Ono što je zabrinjavajuće jeste veliki broj pretnji koje se mogu pročitati na društvenim mrežama, dok reakcije na govor mržnje neretko izostaju.

Zato bi trebalo, a polazeći i od Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope, sprovesti istraživanje o efikasnosti postojećeg pravnog sistema i sudske i upravne prakse, kao i preispitati postojeći pravni okvir kako bi se obezbedila njegova celovitost koja se sastoji od odredaba građanskog, krivičnog i upravnog prava o govoru mržnje i koji omogućava državnim i sudskim vlastima da u svim slučajevima usklade poštovanje slobode izražavanja i informisanja s poštovanjem ljudskog dostojanstva i zaštite ugleda ili prava drugih, te da se on adekvatno primenjuje na različite nove medije i komunikacione servise i mreže. U tom cilju, trebalo bi da se razmotre načini i sredstva kako bi se povećale mogućnosti za borbu protiv govora mržnje, pored ostalog, dozvoljavajući zainteresovanim nevladinim i drugim organizacijama, koje zastupaju žrtve govora mržnje, da imaju pravo da podnose građanske tužbe, omogućavajući odštetu žrtvama i omogućavajući sudske odluke koje žrtvama daju pravo na odgovor ili nalažu ispravke.⁵⁴

Nacionalne mere protiv govora mržnje i iskorenjivanja rasizma i drugih oblika netolerancije u društvu treba da obezbede sveobuhvatniji pristup koji, osim pravnih mera, uključuje i usvajanje određene strategije – na primer u oblasti obrazovanja i podizanja svesti, kulture, socijalne politike, istraživanja itd.

Na kraju, može se konstatovati da predstavljanje migranata i izbeglica kao lica za koje se vezuju kriminalne aktivnosti i drugi oblici antisocijalnog ponašanja, doprinosi širenju straha, stvaranju

⁵⁴ Načelo 2 **Preporuke br. R (97) 20** Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“

negativnih stereotipa i predrasuda. Naši građani su mnogo propatili u prošlosti i bežali iz ratom zahvaćenih područja, i mi smo ti koji moraju imati razumevanja prema izbeglicama i migrantima. Ako im ne možemo pomoći, potrudimo se da ne odmažemo, i umesto straha i pretnji, potrudimo se da pokažemo solidarnost. Jer, „ako se mržnja može naučiti, onda se može naučiti i voleti, jer ljubav je više u prirodi ljudskog srca nego njena suprotnost.“⁵⁵

A bundle of belongings isn't the only thing a refugee brings to his new country. Einstein was a refugee.

⁵⁵ Nelson Mandela

VII LITERATURA

Beogradski centar za ljudska prava „Pravo na azil u Republici Srbiji - Izveštaj za period januar – mart 2020“

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, 1950.

Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM: Govor mržnje i zločin mržnje kao instituti međunarodnog i domaćeg prava, Beograd, 2007.

Međunarodna organizacija za migracije: Izveštavanje o migracijama i izbeglicama- Preporuka za novinare

Obrazloženje Preporuke Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“ (Preporuka br. R 97) 20

Preporuka Komiteta ministara državama članicama o „govoru mržnje“ (Preporuka br. R (97) 20, usvojio Komitet ministara 30. oktobra 1997. na 607. sastanku zamenika ministara)

Priručnik o sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, Član 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Pravo na slobodu izražavanja

Zakon o azilu i privremenoj zaštiti („Sl. Glasnik RS“, br. 24/2018)

Zaštita izbeglica i uloga UNHCR-a, 2008-09

- Odluke Evropskog suda za ljudska prava:

Jersild v. Denmark, *Application no.* 15890/89

Sürek v. Turkey (*no. 1*), *Application no.* 26682/95

- Ostalo:

<https://www.bbc.com/serbian/lat/balkan-47561741>

<https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/28/they-made-crosses-on-our-heads-refugees-report-abuse-by-croatian-police>

<https://www.telegraf.rs/vesti/jugosfera/3189405-nove-optuzbe-na-racun-hrvatske-policije-migrantima-sprejom-crtaju-krst-na-glavi-oglasio-se-mup>

<https://www.blic.rs/vesti/svet/hrvatski-policajci-migrantima-briju-glave-i-sprejevima-im-crtaju-krstove-ugledni/r04je8k>

<https://nova.rs/region/gardijan-policija-migranti-krst/>

<https://www.telegraf.rs/vesti/srbija/2996790-sumadinci-besni-jer-ce-migranti-naseliti-sumadijska-sela-i-dobiti-kuce-prica-ipak-dobija-obrt-sve-je-pogresno-shvaceno>

<http://tkmagazin.rs/migranti-dobijaju-besplatne-kuce-i-imanja-u-sumadiji/>

<https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/297885/migranti-ce-dobijati-seoska-domacinstva-u-sumadiji-moci-ce-da-se-upisu-kao-vlasnici-rok-za-realizaciju-2020>

<https://srbin.info/drustvo/migranti-u-sumadiji-dobice-kuce-stanove-kompletan-namestaj-i-belutehniku/>

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/3874845/migranti-srbija-stefanovic.html>

<https://www.bbc.com/serbian/cyr/srbija-50834778>

<http://rs.n1info.com/Vesti/a461498/Komesarijat-Lazne-vesti-o-kupovini-kuca-za-migrante.html>

<https://infoklix.com/vesti/postanska-stedionicima-migrantima-podelila-poklon-platne-kartice>
<https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/442259/migranti-u-srbiji-dobijaju-300-evra-na-racun-mesecno-proverili-smo-da-li-je-ovo-teska-budalastina-ili-istina>

<http://euinfo.rs/podrska-eu-upravljanju-migracijama/>

<https://www.blic.rs/vesti/beograd/napad-u-centru-beograda-policija-proverava-da-li-su-migranti-napali-muskarca-i/3kmd51w>

<https://www.blic.rs/vesti/beograd/incident-u-centru-beograda-migranti-napali-mladica-na-zelenom-vencu-pa-privedeni/xlkfprw>

<https://www.blic.rs/vesti/beograd/na-vracaru-migranti-napali-zenu-policija-ubrzo-uhapsila-napadace/h0bt60j>

<https://www.blic.rs/vesti/hronika/dvojica-migranata-jutros-upala-u-crkvu-na-dorcolu-pa-otimali-tasne-i-mobilne/jceq3se>

<https://nova.rs/hronika/migranti-upali-na-liturgiju-pa-opljackali-vernike/>

<https://www.telegraf.rs/vesti/srbija/3159761-danas-stize-policija-u-sid-gradjani-u-strahu-migranti-nose-nozeve-presrecu-decu-otimaju-novcanike>

<https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3191157-migranti-u-bujanovcu-opljackali-kiosk-i-odneli-vecu-kolicinu-alkohola-jedan-uhapsen-ostali-pobegli>

<https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3139739-migranti-napali-zenu-u-cuburskom-parku-policija-i-hitna-pomoc-na-licu-mesta>

<https://www.kurir.rs/vesti/srbija/3365447/migranti-joj-psovali-majku-srpsku-i-palili-joj-kosu-nezapamcen-napad-na-nataliju-24-koja-taksira-u-pirotu>

<https://www.kurir.rs/crna-hronika/3366189/drama-na-prelazu-batrovci-migranti-napali-vozace-kamiona-hteli-da-predju-preko-granice-pretili-im-nozevima>

<https://www.kurir.rs/vesti/beograd/3312103/horor-na-liniji-860-za-obrenovac-migranti-vozacima-prete-odsecanjem-glave-napad-snimili-preplaseni-putnici-video/komentari>

<https://www.kurir.rs/vesti/srbija/3329541/migranti-terorisu-sela-oko-kursumlije-krecu-se-u-vecim-grupama-upadaju-i-pljackaju-napustene-kuce-a-sada-su-poceli-i-da-napadaju-mestane>
<https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3216917/grupa-od-30-migranata-upala-ljudima-u-kucu-uleteli-su-oko-2-ujutru-i-poceli-da-vicu-onda-su-obili-sprat-gde-je-spavala-baka-i-krenula-je-tuca-foto>

<https://www.istinomer.rs/analize/antimigrantski-talas-koje-se-sve-neistine-sire-o-migrantima-u-srbiji/>

<https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-u-srbiji-meta-zastrasivanja-i-diskriminacije/30451886.html>

<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/2018687/izbeglice-migranti-ili-azilanti---vazno-je-i-ime.html>

<https://www.cenzolovka.rs/iz-prve-ruke/zasto-mediji-izbeglice-pretvaraju-u-migrante/>

<https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-50834778?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Bdanas.rs%5D-%5Blink%5D-%5Bserbian%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D>

<https://www.facebook.com/groups/512775282720731>

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

316.774:172.1]:314.745.3-054.73(497.11)

316.774:172.1]:314.745.3-054.72(497.11)

БУХА, Вања Д., 1992-

Uticaј medija u Republici Srbiji na povećanje ksenofobije prema izbeglicama i migrantima /
Vanja Buha, Maја Lainović. - Novi Sad : Humanitarni centar za integraciju i toleranciju, 2020
(Novi Sad : Red copy). - 35 str. : fotogr. ; 24 cm

Tiraž 100. - Bibliografija.

ISBN 978-86-906647-4-0

1. Лаиновић, Маја [аутор]

а) Медији - Извештавање - Мигранти - Изазивање ксенофобије - Србија б) Медији -
Извештавање - Избеглице - Изазивање ксенофобије - Србија

COBISS.SR-ID 27320585

